

DE MAAGD VAN GENT

I. Het Gedicht

Me dunkt dat we bij onze Gentse Maagd (1) lelijk in het krijt staan.
We hebben haar noch min noch meer vierkant uit ons leven gebannen.
Haar genadeloos de bons gegeven. Gehandeld alsof ze nooit bestaan
heeft, nooit tot de besten onder onze verre voorouders behoord heeft.
Kortom alsof ze onze belangstelling niet meer waard is en ze onze dank-
baarheid niet verdient.

Neen, integendeel, we willen haar recht laten wedervaren, haar de eer
geven die haar toekomt. Beter kunnen we dit niet dan door in geuren
en kleuren haar talloze avonturen aan het klokzeel te hangen.

* * *

Een ware meevaller mag het heten dat de naam van haar (geestelijke)
vader evenals de plaats waar ze geboren werd maar al te goed bekend
zijn.

Boydin van der Luere - men spelt zijn naam evengoed Boudewijn van
der Lore(n) - (2) was een niet onbegaafde dichter die leefde op het ein-
de van de 14de eeuw. Beoefende hij heel waarschijnlijk het ambt van
stadspreker, met volkomen zekerheid kan van hem getuigd worden dat
hij een Gentenaar van de goede soort was, d.w.z. een ijverige en over-
tuigde aanhanger van de gemeentelijke partij, die op dat moment de fel-
ste bekampster was van de grafelijke.

Die Boydin droomde op zekere dag een allerzonderlingste droom. Als
bij toverslag zag hij zich geplaatst in een groen woud waarin zich een
massa wilde dieren schuil hielden. Niet de geringste vrees kennend ver-
volgde hij onverschrokken zijn weg. Aldus belandde hij onverwachts op
de plek waar twee kronkelende rivieren samenvloeiden.

Het eerste waarop zijn verwonderd oog viel was een wondermooi prieel
onder welks bladerengewelf een jong meisje zich neergeveld had. Net
alsof ze een zware rouw droeg was ze van top tot teen in het zwart ge-
kleed. Alleen prijkten op de rechtermouw van haar kleed, versierd met
oosterse paarden, de letters G H E N D.

37	Dese scone, dese <i>abele</i>	knappe
38	Was <i>gheatsameert</i> van <i>sabele</i> ,	uitgedost / zwart
39	Als hadde si ghedraghen rouwe,	
40	Ende op hare rechte mouwe	
41	Stonden vyf letteren sonder mee,	
42	G. H. E. N. met eenre D.,	
43	Van finen perlen uut orienten,	

In haar schoot hield ze een witte leeuw die ze liefkoosde en kuste.
Het was geen alledaagse leeuw, want een gouden halsband tooide zijn

borst en op de kop droeg hij een kroon gesmeed in hetzelfde edele metaal.

Daar richtte het meisje zich statig op en hief een gezang aan dat regelrecht naar de hemel scheen te stijgen : "Niets gaat boven een zuivere, ongerepte en vrijheidslievende levenswandel ! Noch het puurste goud, noch de schitterendste diamanten vermogen die vrijheidszin te evenaren." Doch nauwelijks had ze haar lied voleind of daar verscheen bij de rivier een vreesaanjagende ridder die in zijn schild een gitzwarte leeuw op gouden veld voerde. Zoveel edellieden vergezelden hem dat het woud ervan daverde. De witte leeuw die zijn meesteres bedreigd zag, stelde zich onvervaard te weer :

- 78 Si dreigheden alle die maghet sere,
- 79 Maer si en dorsten in geenre manieren
- 80 Te hare gaen doer die rivieren
- 81 Ende doer den leeu, die tant ende poet
- 82 Hem toende, uter Maghet scoet.

De overweldigens,

112 Briscende als wilde dieren,

kozen ijlings het hazenpad.

- 115 Si moesten dat maeghdelike juweel
- 116 Sitten laten in haer prieel.

Daarop kwam de dichter uit zijn schuilplaats te voorschijn. De maagd, hem gewaar wordend,

- 122 "Comt hier, vrient, te mi;" si sede,
- 123 "In min prieel hebben si alle vri,
- 124 Die hem *dorren* ghetroesten te mi, durven
- 125 Ic ben die *onnosel* suver Maeght, onschuldig
- 126 die *dore* 't ghelove dese *veede* draecht." om / vete

Pas nu ontdekte de dichter dat de maagd niet alleen was, maar omringd door een uitgelezen schaar heiligen :

- 149 Den heilighen Keerst in hare hulpen,
- 150 Ende sente Jacoppe met sine sculpen,
- 151 Ende sente Bave, ende sente Machare,
- 152 Ende sente Lieven bi hem dare,
- 153 Ende den goeden sente Amant.
- 154 Ic keerde mi te rechter hant,
- 156 Ende sach den ridder sente Jorijs,
- 156 Die behoeder was der Maghet wijs
- 157 Ende mire vrouwen sente Kateline
- 158 Ende sente Janne metten lamme sine

- 163 Ende sente Peter den heilighen sant,
 164 Met sinen slotelen in syn hant
 169 Ende die goede sente Quintijn,
 185 Ende Fransoys ende sente Domijn
 186 Ende sente Janne ewangeliste ende sent Austijn,
 190 Suutwert over, sente Danijs
 191 West ons Vrouwe, oest sente Clare.

Het laatste beeld dat Boydin in zijn droom zag was de maagd die een vurig gebed prevelde :

- 218 "God late minen wreden *vader* de graaf
 219 Bekinnen dat hi onrecht heeft,
 220 Dat hi in selken *nide* leeft, gramschap
 221 Op mi sijn oudste dochterkijn;
 222 Dat ic ende die vriende mijn
 223 Met hem comen ter hogher *soene* !" vrede

Als verdwaasd ontwaakte de dichter uit zijn droom. Meteen ging hem een licht op. In die gitzwarte leeuw herkende hij de graaf, en in die twee rivieren de Leie en de Schelde. Het priel was de markt en de Maagd de goede fee, de genius van de stad.

* * *

Wij, nuchtere, snuggere knapen snappen dadelijk dat van der Luere's visioen een episode uitbeeldt uit de oorlog die Gent (het oudste dochterkijn) van 1379 tot 1385 met zijn graaf Lodewijk van Male ('s dochterkijns vader) voerde. Die bloedige oorlog waarin een Jan Yoens, een Pieter van den Bossche, een Frans Ackerman en een Filips van Artevelde zo'n belangrijke rol hebben gespeeld.

Gent (de Maagd) noemt zich onschuldig en zuiver, omdat het met zijn eigen bisschop, Jan van West, aan de paus van Rome, Urbanus VI, trouw gebleven is terwijl het graafschap met zijn bisschop, Pierre d'Aussy, de partij van de paus van Avignon, Clemens VII, gekozen heeft.

* * *

Het kan niet anders of van der Luere's gewrocht moet een buitengewoon succes gekend hebben. We kunnen ons dan ook gemakkelijk voorstellen welk een overweldigende indruk een zulkdanig tot de verbeelding sprekend visioen op zijn zo prikkelbare tijdgenoten zal gemaakt hebben. In allereerste instantie op de gewone man, doch in geen mindere mate op de talrijke schaar beoefenaars van om het even welke kunstvorm, en, waarom niet, op de gevestigde Overheid ?

Ik ben zeker dat de inkt van Boydins ganzepen nog niet opgedroogd was of allerwegen begonnen kunstvaardige handen van de zo onverwachts geboren maagd schilderijen te penselen of beeldhouwwerken te

fatsoeneren.

Dat een massa van die "maagdse" afbeeldingen, vooral dan de alleroudste, geen kans gezien hebben om de tijd te trotseren, ergo, het jaar 1975 heelhuids te bereiken, is iets dat zelfs de onwetendste onder ons zal verwacht hebben.

Van MARCUS VAN VAERNEWYCK :

*Haer edelheyt maect wel haer waepen bekent
Dwelck is een Maecht vul goeder trauwen...*

tot JACOB VAN ZEVECOTE :

*O sonne van ons lant daer in wy ons verblyen
En trotsen al dat leeft, waerdoor de Gentsche Maegt...*

over LUCAS DE HEERE :

*Princelic goede vorst des Nederlandts recht vader,
Ic, dijn Ghendsche dienstmaecht, heet u wilcom dees tijt...*

en JUSTUS BILLET :

*Hier sit de Maeght van Ghendt
In pracht en heerlicheidt, ...*

en zeer zeker nog menig ander beoefenaar der schone letteren hebben velen in hun niet zelden bombastische dichtwerken de legendarische maagd ten tonele gebracht.

Blijkbaar heeft geen der genoemde poëten het nodig geacht het portret van de jonge vrouw wat omstandiger te konterfeiten. Ze schijnen er warempel vrede mee gehad te hebben dat anderen, vooral hun kunstbroeders uit de grafische, plastische en ambachtelijke sectoren, dat werk in hun plaats deden.

NOTEN

- (1) De Maagd van Gent is wat men noemt een stedemaagd. Ook Brugge (de Brugse en de Gentse dames zijn als twee druppels water), de Antwerpse zit op haar troon, is gekroond zoals de meeste stedemaagden met de zg. muurkroon, heeft als attribuut een verzilverde lauriertak en krijgt in de Ommegang haar eigen praalwagen), Brussel, Mechelen en wellicht nog andere Belgische steden zijn een stedemaagd rijk. Nog meer dan de Belgische zijn de Nederlandse steden verkikkerd op het bezit van een persoonlijke maagd. Amsterdam, Rotterdam, Leiden, Haarlem, Middelburg, Utrecht, Hoorn, Enkhuizen, Geertruidenberg, Dordrecht. Wat laatstgenoemde stad betreft dient eraan herinnerd dat haar Maagd evenals haar Gentse zuster gezeten is in haar gesloten tuin. Ook zij presenteert het stadswapen. In navolging van de steden riep men hier en daar niet alleen *heerlijke* maagden (Vlaanderen, Brabant, enz.) maar bovendien ook *rijksmaagden* in het leven (vóór de Omwenteling de Nederlandse Maagd en erna de Belgische Maagd). Op de zinneprent getiteld "Pacifictie van Gend 1576" zien we de 17 heerlijke maagden afgebeeld. Ze zitten in de (Hollandse) tuin en presenteren hun hertogelijk of grafelijk wapen.
- (2) Van Boydin van der Luere zijn 4 dichtwerken tot ons gekomen :

Dit 's Tijts verlies / Enen edelen Sproke / Achte Persone wenschen /
De Maghet van Ghend. Laatstgenoemd werk is met zijn 242 verzen
ontegensprekelijk het belangrijkste. Het vangt aldus aan :

In der coninghe tide van Babilone
Plagghen drome ende visioene
Te hetene onder ' folc waerachtech;
Nu sijn die liede soe loghenachtech,
Dat men op die waerheit luttel ghist
Aldus telt men droem voer mist.

Boydins gedichten werden uitgegeven door Jonkh. Ph. Blommaert in
"Oudvlaemsche Gedichten der XIIde, XIIIde en XIVde eeuwen",
Gent, 1841, deel II. Leonard Willems bestudeerde "D.M.V.G." in
Verslagen en Mededeelingen v.d. Vl. Acad., nov. 1923. Uit deze stu-
die, waarvan eveneens overdrukjes verspreid werden, citeren we vol-
gende regels : "Als zuiver politiek gedicht (ik bedoel in sociaal en
economisch opzicht) is dit stuk zonder de minste historische waarde.
Doch als godsdienstig pamflet is het een document van groote betee-
kenis".

Ook Prof. Dr. De Keyser schreef erover, nl. in "Gent in de Literatuur
en in de Folklore" Gent, 1935.

Wij haalden onze stof uit de 3 opgesomde bronnen.

(wordt vervolgd)

M. VAN WESEMAEL

ENKELE REGLEMENTEN IN VERBAND MET DE GRAANMARKT TE GENT IN DE EERSTE HELFT VAN DE NEGENTIENDE EEUW

Van in de late middeleeuwen bezat Gent het stapelrecht op het graan :
van de schepen, die de Schelde afvaardigen, moest een vierde van de la-
ding gestapeld worden te Gent; van de schepen, die de Schelde opvaar-
den een zesde. Door dit recht kon in tijden van nood gedeeltelijk de
schaarste of de duurte van het graan worden verholpen. Nadat het graan
enkele weken was gestapeld, mocht de eigenaar het op de markt verko-
pen. Door de schepenen werden stapelheren aangesteld, die belast waren
met het toezicht op de graanstapel. Marcus van Vaernewijck was stapel-
heer in 1566. Het graan werd gestapeld in stapelhuizen; het bekendste
stapelhuis is natuurlijk het Koornstapelhuis op de Graslei. Ook in gewo-
ne huizen werd graan gestapeld; steunend op het register Loon der Pijn-
ders en het register KK vermeldt De Potter (deel II blz. 497) ongeveer
224 woningen, waar graan werd gestapeld.

Twee artikels van het reglement "Regel ter aerde" van 7 november 1676
zijn voornaam en moeten vermeld worden.